

HYVÄ POLKU -HANKEOSION KEHITTÄVÄ ARVIOINTI

VÄLIRAPORTTI

28.3. 2019

RAMBOLL FINLAND OY

RAMBOLL

HANKKEEN JA KEHITTÄVÄN ARVIOINNIN TILANNE

- **Kehittävä arviointi tukee Hyvä polku -hankeosion toimintaa koko hankkeen ajan. Arviointi tukee toiminnan suunnittelua ja toteutusta**
- **Hankkeen jatkokausi alkoi 2018 alusta**
 - Sekä hankkeen projektipäällikkö että kehittävä arvioitsija vaihtuivat vuoden 2018 alussa.
 - Kehittävä arviointi tukee hankkeen etenemistä tavoiteissaan eri tavoin. Vuoden 2018 alusta lähtien projektipäällikkö ja arvioitsija ovat käyneet läpi hankkeen toimintasuunnitelmaa sekä ja hankkeen toimintaa on painotettu tämän mukaisesti. Koulutuksiin laadittiin yhdenmukaiset palautekyselyt.
 - Aluekoordinaattorit keräävät itse järjestämiään tilaisuuksia koskevaa määrällistä tietoa, joten 2018 alusta sovittiin, että arvioinnin resursseja ei käytetä siihen. Arvioitsija on osallistunut hankkeen tilaisuuksiin erityisesti keväällä 2018 ja toteuttanut laajemman tiedonkeruun arvioinnille asetetuista kysymyksistä loppuvuodesta 2018 ja alkuvuodesta 2019. Alkuvuonna 2019 on käyty keskusteluja arvioinnin hyödyntämisen tavoista.

1. Yhteenveto aikaisemmista havainnoista

2. Huomioita arvioinnin tiedonkeruusta

3. Hankeosion tämänhetkinen tilanne arvioinnin mukaan

4. Suositukset

1. YHTEENVETO AIKAISEMISTA HAVAINNOISTA (2017)

- **Toiminta on aktiivista ja alueellisesti ohjautuvaa**
 - Työn sisällöt ovat hyvin monipuolisia – ei edelleenkään ohjaavampaa yhteistä linjaa
 - Toiminta on aluekoordinaattorin näköistä. Vakiintuneisuus on kiihdyttänyt aktiviteettien määrää ja alueelliset erot ovat aikaisempaa pienempiä
- **Hankkeen ja osaamiskeskuksen työnjako on kehittynyt**
 - Yhteinen tekeminen on aktiivisempaa ja esim. jatkokautta on suunniteltu yhdessä
 - Hankkeen sisällä kaivattiin vahvemmin organisoituvaa yhteistä tekemistä
 - Kriittistä keskustelua alukoordinaattoreiden ja osaamiskeskuksen yhteistyöstä.
- **Non-stop -koulutuksista on muodostumassa yhteinen kehittämistehtävä**
 - Pohdinnassa: “Alueellisesti ohjautuva toiminta vs. hankkeen oma kehittämistehtävä”
 - Aluekoordinaattoreilla olisi tahtoa ja resursseja vahvistaa yhteistä kehittämistehtävää
 - Yhteistyö osaamiskeskuksen kanssa lisäisi mahdollisuuksia, että hankkeesta syntyy pidempiaikaisia, kotoutumisjärjestelmän rakenteita kehittäviä, tuloksia

1. Yhteenveto aikaisemmista havainnoista

2. Huomioita arvioinnin tiedonkeruusta

3. Hankeosion tämänhetkinen tilanne arvioinnin mukaan

4. Suositukset

2. HUOMIOITA ARVIOINNIN TIEDONKERUUSTA VUODENVAIHTEESSA 2018/2019

Vuodenvaihteessa 2018/2019 arvioitsija toteutti seuraavia arvioinnille asetettuja kysymyksiä ja teemoja koskevan haastattelukierroksen:

- Alueellisten tarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen hankkeessa
- Hyvien käytäntöjen tunnistaminen ja juurruttaminen
- Eri toimijoiden välisen yhteistyön kehittäminen
- Kotouttamistyön vaikuttavuuden parantaminen
- Lisäksi kerättiin kokemuksia ja huomioita koskien koulutusmallia ja verkostojen tilaa ja tulevaisuutta

7 aluekoordinaattoria, 7 maahanmuuttopäällikköä tai maahanmuuton yhdyshenkilöä, sekä OSKE:n edustaja haastateltiin (yhteensä 15 haastattelua).

Seuraavaksi esitetään yllä oleviin arvioinnin kysymyksiin liittyviä tiedonkeruusta nousseita huomioita, jonka jälkeen esitetään arvioinnin näkymys hankeosion nykytilanteesta sekä kehittämissuosituksen.

1/5: ALUEELLISTEN TARPEIDEN TUNNISTAMINEN JA HANKKEEN TYÖN KOHDISTAMINEN NIIDEN MUKAISESTI

- Tällä hetkellä aluekoordinaattorit
 - a) tiedustelevat kentällä ammattilaisten osaamisen kehittämiseen liittyvistä tarpeista ja pyrkivät vastaamaan niihin
 - b) ovat toteuttaneet koulutustarvekyselyn sekä
 - c) kysyvät tilaisuuksien päätteeksi palautekyselyissä tarpeista.
- Koulutustarvekysely on tarpeellinen erityisesti suuremmilla alueilla, joissa on paljon erilaisia teemoja ja keskuskaupunkeja, ja joissa työtä on tehty jo kauan.
- Osa aluekoordinaattoreista kokee, etteivät resurssit riitä tarpeisiin vastaamiseen, mutta tähän on vastattu tekemällä entistä enemmän yhteistyötä alueen muiden toimijoiden kanssa.
- Maahanmuuttopäälliköiden mukaan aluekoordinaattorit ovat omalta osaltaan pystyneet vastaamaan alueellisiin tarpeisiin hyvin. Erityistä kiitosta saivat etäkatsomot.
- Maahanmuuttopäälliköiden mukaan tarve hankkeelle on entistä suurempi, koska kotouttamistyötä tekevien toimijoiden ja tahojen määrä on olennaisesti lisääntynyt viime vuosina.

2/5: HYVIEN KÄYTÄNTÖJEN TUNNISTAMINEN JA JUURRUTTAMINEN

- OSKE:n ylläpitämien kotouttaminen.fi-sivustojen tarkoituksena on mm. levittää kotouttamistyöhön liittyviä hyviä käytäntöjä. OSKE:n edustaja mukaan systemaattinen ja järjestelmällinen etsiminen on OSKE:ssa ollut huonoa, eikä työ ole ollut tarvelähtöistä.
- Hyvä Polku –hankeosion on puolestaan projektisuunnitelman mukaan tarkoitus tunnistaa 1-3 hyvää käytäntöä, joiden käyttöönottoa on tuettu.
- Hyvistä käytännöistä ja niiden määrittelystä on käyty keskustelua jo aiemmalla hankekaudella. On keskusteltu siitä, kuka tai mikä taho määrittelee sen, mikä on hyvä käytäntö ja miten alueelliset ja paikalliset erot huomioidaan tässä. Jo aiemmin on myös keskusteltu hyvän käytännön kriteerien määrittelemisestä.
- Hyvä Polku –hankeosiossa hyvinä käytänteinä on nähty mm. omakielinen yhteiskuntaorientaatiojakso, sekä toisaalta hyvinä käytänteinä voidaan nähdä useita hankkeessa hyödynnettyjä menetelmiä kuten webinaarit, hankemylyt, joidenkin maahanmuuttopäälliköiden mukaan myös uutiskirjeet, sekä nyt työstettävänä oleva koulutusmalli.
- Aluekoordinaattorit toivat myös esiin, että kertovat alueillaan havaitsemista käytänteistä toisilla alueilla ilman asiaan liittyvää dokumentointia. OSKE:n mukaan myös tällainen hyvien käytäntöjen levittäminen on tärkeää, eikä siihen välttämättä OSKE:a tarvita.

3/5: ERI TOIMIJOIDEN, AMMATTIRYHMIEN VÄLISTEN JA SISÄISEN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN: NÄKYMÄ HANKEKAUDEN JÄLKEISEEN AIKAAN

- Jatkossa on tärkeää verkottaa hanketoimijoita, jotta tiedetään toinen toistensa hankehakemuksista, sekä myös siitä, että millaisia hakemuksia alueelta ylipäätään lähtee. Hankemylly toistuvana pysyvänä toimintana voisi olla osaltaan ratkaisemassa tätä.
- Maahanmuuttopäälliköiden mukaan aluekoordinaattorit ovat tehneet tärkeää työtä myös tiedon käsittelyssä ja muotoilussa. Jatkossakin tarvittaisiin joku, jolla on viikoittain hieman aikaan tiedonlevitykseen oikeassa muodossa, ja osoitteiden päivittämisessä. Mikäli ei ole mahdollisuutta nimettyyn henkilöresurssointiin, viranomaisen tai (katto)järjestöt ovat myös yksiä vaihtoehtoja.
- Maahanmuuttopäälliköiden haastatteluissa nousi esiin se, että hankkeen jälkeekin olisi tärkeää, että tieto kentän tarpeista välittyy päättävälle taholle ja kotouttamisen tila näyttäytyy todellisina. Yksittäisenä käytäntönä uutiskirjettä pidettiin tärkeänä.
- Maahanmuuttopäälliköiden mukaan myös aluehallinnon resursseja tulisi arvioida uudestaan hankkeen päättymisen hetkellä. Jatkossa ei välttämättä tarvita näin laajaa hanketta, mutta jotain vastaavaa kyllä.
- OSKE:ssa ollaan kehittämässä kumppanuusohjelmaa, jonka alle voitaisiin OSKE:n mukaan kerätä aluekoordinaattoreiden avulla alueellisia toimintoja.

4/5: KOULUTUSMALLIIN LIITTYVÄT HUOMIOT JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

- Aluekoordinaattorit ja maahanmuuttopäälliköt toivat esiin, että on tärkeää vielä varmistaa olemassa olevat ja uudet mallit, ettei tehdä päällekkäistä työtä (hiljattain on mm. julkaistu THL:n verkkokoulu, terveydenhuollon asiakkaan kohtaamisen verkkokoulu, sekä Papyrus-hanke on tehnyt nuorten mielenterveyden tukemisesta). Lisäksi vastaavaa on tullut työhallintopuolelta. *Toisaalta yhtä yleistä mallia ei ole, jossa olisi vastaavalla tavalla koottu eri teemoja yhteen.*
- Aluekoordinaattorit ovat saaneet maahanmuuttopäälliköiltä positiivista palautetta koulutusmallista.
- Koulutusmallin juurruttamisessa voitaisiin maahanmuuttopäälliköiden mukaan hyödyntää myös paikallisia koulutustapahtumia ELY:jen toimesta, jotta mallin käyttöönotto saisi hyvän alkusysäyksen.
- Maahanmuuttopäälliköt toivoivat myös webinaareja järjestettävän edelleen vaikka koulutusmalliin panostetaankin.
- Mallin kotipaikka tulee olemaan kotouttaminen.fi-sivustolla, mutta haastatteluissa koettiin, että tiedottamisen järjestäminen mallista hankkeen jälkeen on vielä varmistettava.

5/5: KOTOUTTAMISTYÖN VAIKUTTAVUUDEN PARANTAMISEEN LIITTYVÄT HUOMIOT

- Kotouttamistyön vaikuttavuuden parantaminen edellyttää myös toimivia seurantamenetelmiä. Hyvä Polku –hankeosiota laajempikin haaste on koulutusten vaikuttavuuden mittaaminen ja seuranta. Erityisesti maahanmuuttopäälliköt pohtivat koulutusten vaikutuksia, ne ovat hyviä ja epäilemättä vaikuttavat, mutta kuinka paljon? Mitkä ovat olleet käytännön vaikutukset kunnassa?
- Alueilla toivottiin (osa sekä maahanmuuttopäälliköistä että aluekoordinaattoreista) että OSKE määrittelisi nimenomaiset kotoutumiseen liittyvät indikaattorit, joita kaikilla alueilla seurattaisiin. Kotouttamisohjelmiin olisi hyvä olla maahanmuuttopäälliköiden mukaan jonkinlainen perussetti indikaattoreita määriteltynä. Tämä mahdollistaisi paremmin myös eri alueiden vertailtavuuden.
- Aluekoordinaattoreiden haastatteluissa nousi esiin yksittäinen huomio siitä, että näillä näkymin aluekoordinaattoreiden tapaista henkilöstöresurssia ei ole hankkeen päättyessä samalla tavalla käytettävissä kuin hankkeen aikana ja toisaalta kuitenkin hankkeen toiminta nojaa tällä hetkellä vahvasti henkilöresurssiin (tavoitteidensa mukaisesti). Haastattelussa esitettiin huomio siitä, tulisiko tässä vaiheessa hanketta painottaa tilaisuuksien järjestämisen ohella aiempaa enemmän myös mallinnettujen käytäntöjen juurruttamista ja vaikuttamistyötä.

1. Yhteenveto aikaisemmista havainnoista

2. Huomioita arvioinnin tiedonkeruusta

3. Hankeosion tämänhetkinen tilanne arvioinnin mukaan

4. Suositukset

3. TÄMÄNHETKINEN TILANNE, ARVIOINNIN HUOMIOT 1/3

Hanke etenee eri toimenpiteissään kohti tavoitteitaan.

- Kotouttamistyötä tekevien osaamista kehitetään järjestämällä koulutustilaisuuksia paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti sekä rakentamalla ja ylläpitämällä verkostotoimintaa kuten aiemmallakin hankekaudella.
- Aluekoordinaattoreiden ja projektipäällikön koostamien lukujen valossa tilaisuuksia oli loppuvuonna 2018 pidetty jo yli 500 ja osallistujia niissä on ollut lähes 3000. Palautekyselyiden perusteella tilaisuudet oli arvioitu onnistuneiksi (ka.4,4/5).

Aiemman hankekauden kehittämishaasteisiin on tartuttu sekä käynnistetty hankesuunnitelmassa mainitut uudet painopisteet koskien koulutusmallia, valtakunnallisuutta ja sähköisten menetelmien hyödyntämistä.

- Hankesuunnitelmassa mainitun koulutusmallin suunnittelu aloitettiin syksyllä 2018 ja työstäminen etenee. Mallia on työstetty siitä lähtökohdasta, että se palvelisi tiedontarpeita kompaktina kokonaisuutena ja työstämisessä on tiedostettu teeman laajuuden haaste ja pyritty tekemään rajanvetoa sen suhteen mihin kaikkeen mallissa on syytä viitata. Mallia ja ajatuksia sen sisällöstä on keskustelutettu maahanmuuttopäälliköillä ja maahanmuuton yhdyshenkilöillä.
- Toiminnan valtakunnallisuutta on lisätty mm. yhteisen hyvät väestösuhteet ja kotoutuminen –teeman edistämisellä.
- Vuoden 2018 alusta lähtien hankkeessa välitetään paikallista tietoa ministeriöön systemaattisesti neljännesvuosittain.

TÄMÄNHETKINEN TILANNE, ARVIOINNIN HUOMIOT 2/3

Hankkeen eri toimijoiden välinen yhteistyö on parantunut.

- Aluekoordinaattoreiden keskinäinen yhteistyö on lisääntynyt, joskin sitä voisi olla vieläkin enemmän.
- Projektipäällikön ja aluekoordinaattoreiden välinen sekä OSKE:n ja em. toimijoiden välinen yhteistyö on arvioinnin tiedonkeruun ja tilaisuuksissa saadun suullisen palautteen perusteella parantunut aiemman hankekauden aikaisesta. OSKE:n rooli ja tehtävät hankkeen jatkokaudella kuitenkin kaipaavat vielä tarkempaa määrittelyä.
- Maahanmuuttopäälliköt antoivat positiivista palautetta aluekoordinaattoreiden työstä. Toisaalta he olivat tyytyväisiä kotouttamistyötä koskevaan ns. lisäresurssiin alueellaan ylipäätään, mutta toisaalta korostivat myös sitä, että tuloksellisen toiminnan kannalta välttämättömälle kehittämistyölle ja erityisesti siihen liittyvälle mallintamiselle ei heillä olisi yksin aikaa eikä resursseja.
- OSKE:n mukaan hankkeessa tehtävän työn kohdistaminen on jäänyt paljon ELY-keskusten määriteltäväksi, niillä on paremmin näkemyksiä alueellisista tarpeista. OSKE ei ole erinäisistä syistä johtuen pystynyt toimimaan täydellä resurssilla koko olemassa olonsa aikana. Tämä on vaikuttanut myös hankeyhteistyöhön Hyvä Polku –hankeosion kanssa.

TÄMÄNHETKINEN TILANNE, ARVIOINNIN HUOMIOT 3/3

Sähköisten osaamisen kehittämisen/kouluttamisen välineiden kehittämisessä on edetty.

- Webinaarit ovat vakiinnuttaneet paikkansa hankkeen toiminnassa ja vastaavat useampaan hankkeen tavoitteeseen. Ne voidaan nähdä hyvänä käytäntönä, valtakunnallisuuden edistämisenä hankeosiossa sekä osaltaan ne myös edistävät tiedottamista ja viestintää koskevia hankekauden tavoitteita.

Valmistautuminen maakuntauudistukseen oli ajankohtainen teema vuonna 2018. Tähän liittyvien käytännön toimenpiteiden ajoittaminen myöhempään ajankohtaan osoittautui vuonna 2019 oikeaksi päätökseksi.

- Projektipäällikkö ja arvioitsija keskustelivat 2018 alkuvuonna mahdollisesta tarpeesta uudelleen kohdistaa hankkeessa tehtävää alueellista työtä tulevien maakuntien mukaisesti. Tätä olisi voitu tehdä esimerkiksi eri aluekoordinaattoreiden välisenä yhteistyönä. Ajatus koettiin tärkeäksi, mutta makuuudistuksen ajankohdan siirtyessä yhä kauemmas tulevaisuuteen tehtiin jo alkuvuodesta 2018 päätös olla käyttämättä hankkeen resursseja tähän ennen kuin muutoksen ajankohta varmistuu.

Hankkeen päättymisen jälkeistä aikaa on ennakoitu eri tavoin yhteisissä keskusteluissa ja tähän liittyvää mallintamistyötä sekä vastuiden varmistamista on aloitettu tekemään jo nyt.

- Arvioinnin tiedonkeruussa käytiin läpi verkostojen tilannetta alueilla. Yhdelläkään alueella ei esiintynyt epävarmuutta tai epätietoisuutta verkostojen nykyisistä tai tulevista vetovastuista hankkeen päätyttyä. Aluekoordinaattorit kokivat vahvasti, että myös ne verkostot, joiden tulevia vetovastuita ei ole määritelty, tulevat jatkumaan mukana olevien toimijoiden johdosta aluekoordinaattorin työpanoksen todennäköisesti loppuessa hankkeen päätyttyä.

1. Yhteenveto aikaisemmista havainnoista

2. Huomioita arvioinnin tiedonkeruusta

3. Hankeosion tämänhetkinen tilanne arvioinnin mukaan

4. Suositukset

SUOSITUKSET 1/3

Kotouttamistyön kohdentamista ohjataan eri suunnista ja siihen vaikuttavat globaalit kehityskulut, ministeriön ohjaus ja alueelliset tarpeet. Aiemmin hankkeessa on esiintynyt haasteena valtakunnallisen ohjauksen ja alueellisiin tarpeisiin vastaamisen välinen jännite. Sittemmin hankkeessa on toteutettu jo valtakunnallisuutta mm. yhteisellä hyvät väestösuhteet ja kotoutuminen -teemalla.

Valtakunnallisuutta voidaan edelleen edistää *menetelmätasolla*:

1. Hankkeen loppukautena on syytä painottaa mallintamiseen liittyvää työtä.

Koulutusmallin rinnalla on hyvä tunnistaa myös muita mallinnettavia palveluita, kuten webinaarit, uutiskirjeet, hankemylyt, jne. Näihin liittyvä työ on osa hankkeen normaalia työskentelyä, mutta hankeosion loppukaudella on hyvä pohtia erityisesti niiden mallintamisen ja kuvaamisen mahdollisuuksia.

- Edelliseen liittyen tulee varmistaa että aluekoordinaattoreilla on resursseja ja työaika käytettävissä tilaisuuksien järjestämisen ja verkostojen ylläpitämisen ohella myös mallintamiseen ja mallien kuvaamiseen sekä riittävä yhteinen ymmärrys mallintamistyön tärkeydestä.
- Hankeosiolla on useita tavoitteita, ja esimerkiksi tilaisuuksien ja koulutusten järjestämistä mitataan määrällisellä seurannalla. Tulisi löytää aluekoordinaattoreiden kanssa käytävän osallistavan keskustelun kautta tasapaino mallintamistyön ja tilaisuuksiin, koulutuksiin ja verkostoihin liittyvän työn välillä. Olisi hyvä lähteä pienimmästä yhteisestä nimittäjästä: *mitkä toiminnot ainakin mallinetaan?*

SUOSITUKSET 2/3

2. Toimintaympäristöä, sekä siinä tapahtuvia muutoksia tulee tarkkailla ja pohtia niiden vaikutuksia hankkeen työskentelyyn:

- Maakuntauudistuksen keskeytyminen tarkoittaa käytännössä sitä, että alueellisessa työskentelyssä keskitytään edelleen kuntiin, toistaiseksi ilman odotuksia muusta järjestäytymisestä. Eri ministeriöt ovat myöntäneet avustuksia viidelle kunnalle maahanmuuttajien osaamiskeskustoimintaan (pääosin pääkaupunkiseudulle). Keskusten tavoitteena on nopeuttaa maahanmuuttajien pääsyä koulutukseen ja työelämää ja tuoda kotouttamista edistävät palvelut yhteen. Hyvä polku -hankeosiollla olisi hyvä mahdollisuus vaikuttaa ammattilaisten osaamiseen näillä paikkakunnilla ja samalla nostaa hankkeen profiilia.
- Tulisi määritellä mikä on OSKE:n rooli suhteessa hankeeseen tarkalleen ottaen hankkeen loppukautena.
- Hyvä alku -hankeosiossa on jo tunnistettu ja mallinnettu hyviä käytäntöjä. Aluekoordinaattoreiden työpanosta voisi käyttää näiden levittämiseen ja juurruttamiseen nykyistä enemmän sekä aluekoordinaattoreiden itsensä mukaan että myös maahanmuuttopäälliköiden mukaan.

SUOSITUKSET 3/3

Se, miten hyvä käytäntö viedään käytäntöön, ja missä ympäristössä, keitä prosessiin osallistuu, on vähintään yhtä tärkeää kuin se, kuinka "hyvä" käytäntö itsessään on.

3. Aluekoordinaattorit toimivat tietojen koostajina, muotoilijoina sekä hyödyntävät verkostoja tietojen juurruttamistyössä. Tulee pohtia kuinka tiedonkäsittelyä olisi mahdollista toteuttaa hankkeen jälkeisenä aikana ja keitä siihen voitaisiin osallistaa.

- Aluekoordinaattoreiden keskeinen rooli on koota laajasta tietomäärästä relevantteja sisältöjä eri kohderyhmille. Tulisi pohtia kuinka tämä on mahdollista järjestää hankkeen päätyttyä.
- Hyvistä käytännöistä puhuttaessa tulee huomioida myös se, että oikeiden tahojen ja henkilöiden osallistaminen alueella juurruttamisprosessiin on tärkeää. Lisäksi tiedon levitys ei itsessään riitä, tulee myös kiinnittää huomiota *tiedon muotoon*, eli sen esikäsittelyyn ja mielekkääseen tapaan välittää sitä hankkeen jälkeisessä ajassa ja miten siihen valmistaudutaan. Päittäjille, kunnanjohtajille ja kotouttamistyön ammattilaisille tulee viestiä eri tavoin. Aluekoordinaattorit käsittelevät ja jalostavat tietoa eri tiedotuskanaviin tällä hetkellä, mutta tulisi varmistua myös siitä, että vastaavaan työskentelyyn on olemassa edellytyksiä ja mahdollisuuksia toimia vastaavalla tavalla hankekauden jälkeenkin.
- Koulutusmallin juurruttamisessa voitaisiin maahanmuuttopäälliköiden mukaan hyödyntää myös paikallisia koulutustapahtumia ELY:n toimesta. Tätä ehdotusta on syytä viedä eteenpäin ja edesauttaa näin koulutusmallin juurruttamista.